

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กในระดับปฐมวัยตามที่เข้าใจทั่วไปคือ เด็กที่อยู่ในวัยก่อนเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นวัยพื้นฐานของชีวิตก่อนที่จะพัฒนาขึ้นเป็นผู้ใหญ่ เป็นทรัพยากรอันมีค่าของประเทศ หากเด็กในระดับปฐมวัยได้รับการเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้มีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้านแล้ว เด็กจะพัฒนาขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษาและประสบการณ์ที่เหมาะสม เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการในทางที่พึงประสงค์

ความต้องการที่สำคัญของการศึกษาไม่ว่าระดับใด คือ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยมีประสบการณ์ในด้านกำลังคนขาดทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกำลังคนที่จะมาดำเนินงานในระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม ดังนั้นการศึกษาในระดับนี้จึงควรได้รับความสนใจเป็นอันดับแรก (คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษาระดับอนุบาลและประถมศึกษา ม.ป.ป. : 9)

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการปูพื้นฐานการศึกษา และส่งเสริมพัฒนาการในด้าน ร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ สำหรับเด็กวัย 3 - 6 ปี ให้ความสำคัญพร้อมที่จะเข้าศึกษาและรับความรู้ด้านวิชาการในระดับประถมศึกษา เด็กวัยนี้จะเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่แวดล้อม พร้อม ๆ กับการสร้างบุคลิกภาพของตนเองจากประสบการณ์ที่ตัวเขาได้รับ ทั้งจากบุคคลที่ใกล้ชิด อันได้แก่ พ่อและแม่ และสภาพแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปมากและรวดเร็ว ทำให้มีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว แม้บ้านทั้งหลายทั้งที่อาศัยอยู่ในเมืองและในชนบท ต้องช่วยแก้ปัญหาในครอบครัว โดยออกไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาดูแล คือ ประกอบกับความนิยมเกี่ยวกับการแยกตัวออกจากครอบครัว เดิมหลังการแต่งงาน ทำให้การเลี้ยงดูเด็กเป็นของพี่เลี้ยงที่ไม่มีความรู้

ความชำนาญหรือไม่เข้าใจวิธีการดูแลเด็กอย่างถูกต้อง ทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะได้รับความรู้ ความดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร

การเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยจึงกลายเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมไทยในปัจจุบัน หน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กในระดับปฐมวัยจึงเริ่มมีบทบาทในการแก้ปัญหา และสนองความต้องการของสังคมยิ่งขึ้น โรงเรียนอนุบาลหรือศูนย์เด็กกลายเป็นบ้านที่สองของเด็ก โดยมีครูหรือผู้ดูแลเด็กทำหน้าที่อบรมดูแลและให้ความอบอุ่นแทนพ่อและแม่ เด็กจะใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในตอนกลางวันที่โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน ดังนั้นการปฏิบัติตนของครูจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเด็ก ยิ่งกว่านั้นการอบรมสั่งสอนและการปลูกฝังลักษณะนิสัยของครู จะส่งผลไปถึงการปรับพฤติกรรม และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของเด็ก ความสำคัญของครูนี้ บัญญัติ กุศลสถาพร (2515 : 244) กล่าวว่า "ครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในระบบการศึกษา แม้ว่าเราจะพยายามลงทุนในด้านการปลูกสร้างอาคารเรียน ตลอดจนหลักสูตรให้เหลือเลิศเพียงใด การศึกษาจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร ถ้าหากขาดการเตรียมบุคคลที่จะทำหน้าที่ครูอย่างมีประสิทธิภาพ"

ครูระดับปฐมวัยนอกจากจะต้องทำหน้าที่ดูแลเด็กแทนพ่อแม่แล้ว ยังต้องทำหน้าที่อื่น ๆ กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้เลี้ยง เป็นครู ตลอดจนเป็นเพื่อนของเด็ก ดังนั้นการที่ครูจะดำเนินการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าวได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถที่ได้รับมาจากสถาบันเตรียมครูระดับนี้

ด้วยเหตุนี้ การฝึกหัดครูของสถาบันเตรียมครูทุกแห่ง ซึ่งเป็นแหล่งที่ผลิตบุคลากร จึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างบุคคลที่เหมาะสมที่สุดให้แก่สังคม หากสถาบันเตรียมครูมีวิธีการและดำเนินการเตรียมครูที่ดี มีคุณภาพและพอเพียงกับความต้องการของชาติแล้ว ย่อมทำให้การศึกษาได้ผลดี จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของสถาบันเตรียมครูที่จะต้องมีการวางแผนให้ตรงกับเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

การเตรียมครูระดับปฐมวัยเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพเป็นสิ่งทีสถาบันเตรียมครูระดับนี้ทุกแห่งจะต้องตระหนักอยู่เสมอ เพื่อป้องกันการถูกลูกค้าทางการศึกษา อันเนื่องมาจากภาวะการว่างงาน คู่แฉ่ง หรือประสิทธิภาพ ความรู้ความสามารถของผู้ที่เข้ามาไม่ตรงกับความต้องการของสังคม ดังนั้นหลักสูตรและนโยบายการ

เตรียมครูของสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ จึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมครูระดับปฐมวัยให้มีความรู้ความสามารถ ดังนี้ หลักสูตรวิชาเอกอนุบาลศึกษาในวิทยาลัยครูต่าง ๆ ได้กำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถดังนี้

1. ให้มีความรู้เกี่ยวกับความเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กก่อนประถมศึกษา
2. ให้สามารถจัดกิจกรรมและบริหารงานในสถาบันพัฒนาเด็กก่อนประถมศึกษาทั้งในสังคมเมืองและชนบท
3. ให้สามารถนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงาน สดการศึกษาเด็กก่อนประถมศึกษา
4. ให้สามารถเข้าใจปัญหาของชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาเด็กก่อนประถมศึกษา และสามารถทำงานร่วมกับบุคคลในหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเด็กก่อนประถมศึกษา
5. ให้สามารถสร้างพื้นฐานการพัฒนาบุคคลสภาพ และฝึกอบรมให้เด็กไทยที่เติบโตเป็นพลเมืองที่มีวัฒนธรรม (สภาการฝึกหัดครู 2524 : 57)

จุดมุ่งหมายดังกล่าวมานี้ สถาบันเตรียมครูไม่เพียงแต่ต้องผลิตครูระดับปฐมวัยที่มีความรู้ความสามารถในด้านพัฒนาการของเด็กเท่านั้น แต่ยังคงส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษาในสาขานี้เป็นผู้ที่มีทัศนคติและอุดมการณ์ของการเป็นครูเด็กเล็ก มีความรอบรู้ เข้าใจปัญหา และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสาขาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสามารถจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้แก่เด็กในวัยนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของ หมวดวิชา เอกการศึกษาปฐมวัย ในหลักสูตรปริญญาตรี คำสัตรีบัณฑิต 4 ปี ซึ่งกำหนดไว้ว่า ให้บัณฑิตที่จบมีความรู้ความสามารถในการสอนเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 6 ปี เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาการศึกษาปฐมวัยชั้นสูง (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์ 2525 : 111)

ในปัจจุบันนี้ การฝึกหัดครูได้ขยายตัวในด้านการเตรียมครูระดับปฐมวัยอย่างรวดเร็ว และได้เตรียมครูระดับวุฒิปริญญาตรี เพื่อให้ได้ครูที่มีประสิทธิภาพสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ของครูระดับปฐมวัยอย่างสมบูรณ์ แต่ในสภาพความเป็นจริงโรงเรียนระดับปฐมวัยที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ครูที่สอนในระดับนี้ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิต่างการศึกษาปฐมวัย แต่จะเป็นครูที่จบระดับชั้นมัธยม

ศึกษาหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับต้น ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าของโรงเรียนต้องการลดค่าใช้จ่ายในเรื่องอัตราเงินเดือนของครู ครูในระดับนี้ไม่ได้รับการฝึกฝนในด้านการสอนเด็ก ระดับปฐมวัยโดยเฉพาะ จึงมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็กไม่เพียงพอ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเด็กในด้านประสิทธิภาพ จากกิจกรรมการเรียนการสอนที่เด็กควรจะได้รับจากครู และปัญหาความไม่เข้าใจในตัวเด็ก ทำให้เด็กไม่ยอมมาโรงเรียน ตลอดจนแสดงพฤติกรรมต่อต้านต่าง ๆ เช่น ร้องไห้ ตีตึง ชิมเคঁร่า ก้าวร้าว เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นเสมอ ๆ แต่ถ้าครูระดับปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเด็ก ปัญหาต่าง ๆ ก็จะคลี่คลายลงได้ ในทางตรงข้าม ถ้าครูระดับนี้ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็ก ปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะเพิ่มขึ้นซึ่งมีผลต่อพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ และการปรับตัวของเด็กเป็นอย่างมาก

แม้ว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการเตรียมครูระดับปฐมวัยของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครูต่าง ๆ จะได้กำหนดไว้แน่นอนและชัดเจน แต่ผลผลิตของสถาบันเหล่านี้ก็ยังไม่เพียงพอและยังไม่ตรงตามความต้องการของสังคมเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงที่มาของปัญหาเหล่านี้ และขณะเดียวกันก็ต้องการศึกษาหลักสูตรการเตรียมครูระดับปฐมวัยของสถาบันเตรียมครูต่าง ๆ ว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ หรือไม่โดยสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารทั้งฝ่ายเตรียมครูและฝ่ายใช้ครู และอาจารย์ผู้สอนผู้ที่จะเป็นครูระดับปฐมวัย ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการเตรียมครูระดับปฐมวัยให้มีทั้งปริมาณและคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ใช้ครูระดับนี้ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสูตรการเตรียมครูระดับปฐมวัยของสถาบันเตรียมครู
2. เพื่อศึกษาคุณสมบัติของครูที่ผู้บริหารโรงเรียนระดับปฐมวัยต้องการ
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนระดับปฐมวัย และอาจารย์ผู้สอน

ในสาขาการศึกษาปฐมวัยของมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครูที่มีต่อการเตรียมครูและปฏิบัติงานของครูในระดับนี้

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้บริหารโรงเรียนระดับปฐมวัยและอาจารย์ผู้สอนในสาขาปฐมวัยมีความคิดเห็นต่อหลักสูตร คุณสมบัติของครู และการปฏิบัติงานของครูไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาหลักสูตรการเตรียมครูระดับปฐมวัย จะศึกษาเฉพาะหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสถาบันฝึกหัดครูที่เปิดสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย เป็นวิชาเอกเท่านั้น
2. ตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหารสถาบันเตรียมครูระดับปฐมวัย อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทั้งของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู ผู้บริหารโรงเรียนปฐมวัยในสังกัดของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และทบวงมหาวิทยาลัย เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมครูและการปฏิบัติงานของครูระดับปฐมวัย
2. สร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยนำไปสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันเตรียมครูระดับปฐมวัยด้วยตนเอง 4 แห่ง ได้แก่ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา และวิทยาลัยครูนครปฐม
3. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเตรียมครูและการปฏิบัติงานของครูระดับปฐมวัย เพื่อใช้ถามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนในสาขาการศึกษาปฐมวัยและผู้บริหารโรงเรียนระดับปฐมวัย โดยส่งทางไปรษณีย์
4. ข้อมูลที่ได้ นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t (t -test) แล้วนำเสนอในรูปของตารางและความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวคิดแก่สถาบันเตรียมครูทั้งระดับมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู เพื่อพิจารณาโครงการเตรียมครูระดับปฐมวัยให้มีคุณภาพและจำนวนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้
2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ซึ่งเตรียมผลิตนักศึกษาที่จะ

ออก เป็นครูระดับปฐมวัยให้มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของสถาบันที่ใช้ครูระดับนี้

3. เป็นข้อมูลในการพิจารณาขยายการเตรียมครูระดับปฐมวัย วุฒิต่าง ๆ ให้อ่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

ตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนระดับปฐมวัยสุ่มมาจากทุกจังหวัด ถือว่าเป็นตัวแทนของทั้งประเทศ

คำจำกัดความ

การเตรียมครู	หมายถึงกระบวนการการเรียนการสอนตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู เพื่อเตรียมตัวผู้เรียนให้จบออกมาเป็นครู
ปฏิบัติงาน	หมายถึงความสามารถในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับปฐมวัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ บุคลิกภาพของครู การเตรียมตัวเพื่อการสอน วิธีสอน และมนุษยสัมพันธ์
ครูปฐมวัย	หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่สอน เด็กอายุ 3-6 ปี ในโรงเรียนหรือห้องเรียนระดับปฐมวัย
ผู้บริหาร	หมายถึง <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้บริหารสถาบันเตรียมครูระดับปฐมวัยทั้งมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู ได้แก่ คณบดี หัวหน้าคณะวิชาครุศาสตร์และหัวหน้าภาควิชาการศึกษาปฐมวัย 2. ผู้บริหารโรงเรียนระดับปฐมวัย ได้แก่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน
อาจารย์ผู้สอน	หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่สอนนิสิตนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

1. แบบสอบถามที่ได้รับคืนมีจำนวนน้อยกว่าที่ได้กำหนดไว้ จึงทำให้การวิจัยครั้งนี้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร
2. เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันฝึกหัดครูทุกแห่ง ฉะนั้นจึงสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพียง 4 แห่ง โดยใช้ความสะดวกในการเดินทางเป็นเกณฑ์ ทำให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร